

Лекція 1. Викладання історії рідного краю в системі підготовки вчителів історії (2 год.)

План:

1. Місце і роль історії рідного краю в системі освіти та науки.
2. Співвідношення понять: історія краю, краєзнавство, історична регіоналістика.
3. Етапи становлення історичного та шкільного краєзнавства в Україні.
4. Проблеми визначення, вивчення, викладання регіональних особливостей історії рідного краю.

Рекомендована література

Основна:

1. Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.) / Ред.кол.: Терно С., Ігнатуша О., Лях С., Савчук Т., Турченко Г., Турченко Ф. ; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : Запоріж. нац. ун-т, 2023. 305 с.
2. Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. / Наук. ред. О.П. Реєнт, відповід. Ред. О.А. Удод. Київ, 2018. 112 с.
3. Українське краєзнавство в системі міжінституційних взаємодій: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. Збірник матеріалів XV Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, м. Полтава, 12 грудня 2019 р. / За заг. ред. О.П. Реєнта. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2019. 184 с.
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / Міністерство освіти і науки України; Ін-т освітньої аналітики; за заг. ред. С.М. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.

Додаткова:

1. Верменич Я.В. Регіональна інтеграція в умовах глобалізації: теорії та сучасні реалії. Київ : Ін-т історії України, 2018. 351 с.
2. Верменич Я.В. Регіональна аналітика в Україні: сучасні дискурси соціогуманітаристики. Аналітична записка. Київ : Ін-т історії України, 2018. 110 с.
3. Ігнатуша О. М. З історії автокефальної церкви на території краю за Дніпровими порогами (20-ті рр. ХХ ст.). *Спадщина: До 100-річчя Державного архіву Дніпропетровської області: зб. наук. статей і док.* / Держ. архів Дніпропетр. області; упор., ред. Н. Юзбашева. Дніпро, 2022. Вип. 5. С.220-229.
4. Реєнт О.П. Освітнянське краєзнавство як загальнодержавна справа. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти.* Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. Київ, 2018. С. 11–16.
5. Ihnatusha O., Ihnatusha A. Petro Smolichev – archivist: unknown page of prominent archaeologist and museologist activity (1932–1933). *Емінак.* 2022. № 2(38). С. 114-129 (Scopus; Web of Science)
6. Kolesnyk I. *Global History. Conceptual History.* Kyiv, 2022. 344 p.

1. Місце і роль історії рідного краю в системі освіти та науки.

Місце «Історія рідного краю» в системі освіти та науки.

Історія рідного краю, також відома як краєзнавство, допомагає учням визначати особливості розвитку свого регіону, співвідносити їх з загальною історією держави, усвідомлювати взаємовплив регіональної та загальнодержавної історії, акцентувати увагу на місці регіону у світових процесах. Цей курс також навчає учнів добирати інформацію про події та постаті минулого і сучасного рідного краю.

Об'єкт і предмет «Історії рідного краю». Об'єктом вивчення ІРК (як і історії загалом) є закономірності та особливості суспільного розвитку краю, регіону, України у цілому, української культури у контексті соціально-історичних обставин, панорама вітчизняних та

світових культурних процесів. Зосереджуємось, головним чином, на головних етапах історичного процесу, переломних моментах, подіях, специфічних феноменах національної української культури, знакових постатях. Але тут знаковими можуть бути не тільки перші величини, а люди, що діяли на другому плані історії.

Роль «Історії рідного краю» у формуванні громадянських та історичних компетентностей здобувачів середньої освіти. «Історія рідного краю» відіграє важливу роль у формуванні громадянських та історичних компетентностей здобувачів середньої освіти. Цей предмет допомагає учням розуміти історію як науку, познайомити їх із цікавими епізодами історії України та світу, спонукати до дослідження історії родини та рідного краю. Засобами історії формуються ключові компетентності, наскрізні вміння та виховуються ціннісні орієнтири. Вивчення історії рідного краю сприяє формуванню національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

2. Співвідношення понять: історія краю, краєзнавство, історична регіоналістика.

Співвідношення понять: історія краю, краєзнавство, історична регіоналістика.

Історія краю, краєзнавство та історична регіоналістика – це три різні поняття, які мають певне співвідношення.

Історія краю – це наука про історичний розвиток певного регіону.

Краєзнавство – це наука про край, його природу, історію, культуру, економіку та інші аспекти життя.

Історична регіоналістика – це міждисциплінарний науковий напрям, який вивчає процеси життєдіяльності людських спільнот та комунікативних зв'язків у територіальній площині, у межах регіонів, що історично склалися. Це також ретроспективний погляд на всю сферу існування людини і суспільства у певному просторі. Таким чином, історична регіоналістика включає в себе елементи як історії краю, так і краєзнавства. Однак вона також аналізує взаємодію географічних, економічних, демографічних, екологічних, соціокультурних та інших процесів у регіональному вимірі.

Історія рідного краю в середній школі України та Запорізької області зокрема: до і в період державної незалежності. Проект підготовки підручників з історії рідного краю в Запорізькій області та його реалізація.

Сучасні суспільні виклики викладанню «Історії рідного краю». Виклики пандемії і російсько-української війни. Реалізація форм дистанційної освіти. Медіаграмотність.

3. Етапи становлення історичного та шкільного краєзнавства в Україні.

Краєзнавство в Україні – це науково-громадський рух, одна з найпоширеніших форм пізнання України шляхом комплексного вивчення її окремих регіонів, місцевостей, малих територій. Як і кожна наука, краєзнавство у своєму розвитку пройшло чотири основні етапи: витоки, зародження, становлення, організація.

На сьогоднішній день актуальною для краєзнавства залишається проблема періодизації його історії розвитку в Україні.

Останнім часом українські науковці-краєзнавці (П. Тронько, Г. Денисюк, Я. Жупанський, Я. Мариняк, М. Пістун, О. Шаблій, М. Костриця та ін.) у ряді праць оприлюднили своє бачення етапів періодизації історії краєзнавства в Україні.

4 Проблеми визначення, вивчення, викладання регіональних особливостей історії рідного краю.

Вивчення історії рідного краю – це важливий аспект освітнього процесу, який допомагає учням краще зрозуміти свою спадщину та ідентичність. Однак, визначення,

вивчення та викладання регіональних особливостей історії рідного краю можуть мати деякі проблеми:

1. **Визначення:** Визначення регіональних особливостей може бути складним, оскільки кожен регіон має свою унікальну історію, культуру та традиції. Це може включати все, від історичних подій до видатних особистостей, які мали значний вплив на розвиток регіону.
2. **Вивчення:** Вивчення історії рідного краю може бути викликом через обмежену доступність джерел. Інформація може бути розсіяна по різних медіа, таких як книги, статті, інтернет-ресурси тощо.
3. **Викладання:** Викладання історії рідного краю може бути складним через необхідність адаптації навчального плану до специфіки регіону. Вчителю потребується глибоке знання місцевої історії та культури, а також здатність привести цю інформацію у формат, який буде цікавим та зрозумілим для учнів.

Незважаючи на наявність проблем, вивчення історії регіонального краю є надзвичайно цінним для формування глобального світогляду учнів.